

tunkeutua kaikille elämänalolle siten totuttaakseen yhä useampia jäseniään hoitamaan kaikkia valtion ja yhteiskunnan virkoja ja laitoksia. Sillä työväestön jäsenet eivät laajemmalta voi ottaa hoitaaksensa yleisiä asioita, vaikka he olisivatkin saaneet rynnäköllä yhteiskunnan käsiinsä, elleivät ole pitemmän aikaa tottuneet näitä yleisiä asioita hoitamaan. Meillä on loistava todistus tämmöisestä kypsymättömyydestä viimeisen kapinan järjestöissä aloittamisessa — samantekevä, kuka oikeastaan siihen oli syypää — ja saman voi sanoa Venäjän uusimmasta vallankumouksesta, sillä todistettavasti on täytynyt jättää sangen suuressa määrässä asiain hoito ilmeisten tahi salaisten vastustajien käsiin, niinkin suuressa määrässä, että hyvin monesti suuressa virkakunnassa on ainoastaan yksi hallitsevaan puolueeseen kuuluva jäsen, joten asiain menoa on sangen kovakouraisesti ohjattu.

Olen yhä enemmän tullut vakuutetuksi siitä, että, ellei Suomen työväki tahdo kulkea näitä molempia teitä, ei ole suuria toiveita ylevän päämäärän saavuttamisesta. On mahdollista, että muualla, jossa edellytykset ovat olleet toisenlaiset ja vieläpä kireämmätkin kuin meillä, toisenlainen menettely voi tahi on voinut viedä suotuisiin tuloksiin, mutta se, joka ei osaa ottaa olevia oloja tyynen ja harkitsevan arvostelun alaisiksi, ei voi käydä kykenevästä ja selvänäköisestä kansalaisesta, yhtä vähän kuin sekään, joka väkivaltaisilla keinoilla koettaa tukehduttaa ihmiskunnan edistystä.

16. 8. 25.

FERDINAND LASSALLE.

1825—1925.

Georg Brandés väittää, että »koko uudenaikainen tiede työskentelee olemuksensa mukaisesti jyrkkäluontoisen edistyksen palveluksessa, ja mitä syvemmin

kukin on sen hengen vaikutuksen alaisena, sitä selvemmin hän tuntee, että hänen pitää nousta vastustamaan kaikkea, mikä vain viittaa vanhastaan perittyyn auktoriteettiin (pyhitettyyn vanhoillisuuteen)». B. on lausunut tämän omasta kokemuksestaan, hän kun on taistellen uudistanut koko tanskalaisen hengen. Kaikkialla on »oikeisto» vanhoillisuuden kannattaja ja edistykseen jarruttaja, ellei se olojen pakosta, kuten esim. Disraeli Englannissa, ole astunut edistyksen tielle. Tämä on luonnollinen eikä mikään kummastuttava asia. Vasemmisto taas, eli radikalismi, on se suunta, joka vie vastustuksista huolimatta inhimillistä kulttuuria eteenpäin yhä korkeampia ihanteita kohti.

Niiden joukkoon, jotka vasemmiston taholla uurtavat uusia uria, kuului eminenttissessä merkityksessä Ferdinand Lassalle. Mainittu Brändes sanoo loistavassa Lassallen elämäkerrassa, että »harvoin maailman historiassa saa nähdä semmoisen tietopuolisen ja käytännöllisen älykkyyden yhtyneinä» (kuin Lassallessa). Hänen tulkintansa syvämielteisen kreikkalaisen filosofin Herakleitoksen aatteista sai tunnustuksen eteviltä tiedemiehiltä ja samoin hänen suuri perinnöllisiä oikeuksia koskeva pääteoksensa. Tosin hänen radikaalinen yhteiskuntaoppinsa, joka etenkin ilmenee Bastiat-Schultze nimisessä laajassa teoksessa, on melkein tykkänään saatu Marxin tieteellisestä työpajasta, ja L. onkin itse avoimesti tunnustanut itsensä pääasiassa Marxin oppilaaksi. Mutta ennenkaikkea oli Lassalle käytännöllinen taistelija suurten ja tietäraivaavien aatteiden palveluksessa.

Tätä taistelua hän kävi kahdella rintamalla: itsevaltiutta ja porvaristoa vastaan. Kun Lassalle nuorena miehenä astui julkisuuden näyttämölle, vallitsi Preussin (Saksan) valtiollisissa oloissa mitä pimein taantumus. Hallitus loukkasi mitä törkeimmällä tavalla, painettienkin avulla, voimassaolevan hallitusmuotoa, joka ei suinkaan ollut vapaamielinen sekään. Lassalle, joka jo 15-vuotiaana nuorukaisena v. 1840 sanoi itseänsä »val-

lankumoukselliseksi», oli täynnä harmia tästä valtiopetoksesta ylhäältä päin, ja hän vastasi tähän puheella, josta Brandes sanoo, että »minun käsitykseni mukaan se on nuorukaiselta miehuuden ja kaunopuheliaisuuden ihailtavimpia todistuksia, mitä maailman historia tuntee». En voi olla tähän ottamatta erästä pitempää otetta tästä suunnattoman miehuullisesta ja rohkeasta puheesta: »Kuuden kuukauden kiusallisen vankeuden jälkeen tahdotaan minulta ryöstää viimeinenkin oikeus, oikeus häpeällä leimata julkisesti tämä syytös, oikeus paljastaa kansalaisten nähtäväksi rikokset, hävyttömyydet ja ilkeydet, joita harjoitetaan tuomarin togan (vaatetuksen) alla! (Suuri kiihtymys tuomarien keskuudessa). Ilman julkisuutta supistuu vapaan puolustuksen oikeus nukkeleikiksi. Kuinka, arvoisat herrat, uskalletaan teidän omien silmienne edessä jatkaa tuota kurjaa teeskentelyä, joka kuvastaa alusta saakka tämän riita-asian luonnetta? Minulle sanotaan: »puolustus on vapaa, sinulla on puhevuoro, puolusta itseäsi» ja samalla pistetään minulle kapula suuhun! Sanotaan minulle: »taistele, tässä on sinulle ase», ja samalla sidotaan takaa minun käsivarteni! Ja tämä hävytön teeskentely, tämä häpeämätön väkivalta pitäisi minun tunnustaa, samalla kuin minä kuitenkin puolustautuisin suljettujen ovien takana?» (Kiihtymys tuomarien kesken on sillävälän yhä kasvamassa. Entinen ylipormestari Emunds tulee punaiseksi kuin krapu ja väänteleikse rajattomassa raivossa tuolillansa sinne tänne. Presidentti keskeyttää: »Te ette saa niin puhua oikeuden päätöksestä; minä riistan teiltä puhevuoron.»)

Lassalle (kiihkoisesti kääntyen presidenttiä kohti): »Suurinkvisiittori! Syytettyjen penkki on ammoisista ajoista asti ollut puheenvapauden asyli (turvapaikka). Teillä ei ole mitään oikeutta keskeyttää minua. Minä tulen historian asiakirjoista teille näyttämään toteen, että itse Espanjan suurinkvisiittorit, jos he pitivät julkista istuntoa, antoivat syytetyn vapaasti puhua, vapaasti sepittää kaikki ajatuksensa, epäilyksensä;

antoivat hänen esittää kaikki, mitä he kutsuivat Jumalan pilkkaamiseksi. Jos Espanjan suurinkvisiittorit myönsivät syytetylle itse Jumalan pilkkaamisen oikeuden, niin on minulla valta soimata valtiota ja tuomioistuinta!» (Presidentti ja tuomarit ovat ääneti. Hiljaisuus.) Lassalle jatkaa . . .

Sama tavaton rohkeus ilmenee eräessä toisessa puolustuspuheessa nimeltä »Tiede ja työväki», jossa hän puolustautuu sellaista syytöstä vastaan, että hän »Työväenohjelmassa» olisi ylllyttänyt toista kansaluokkaa toista vastaan, ja jossa hän sukkelasti kumooa filosofi Schellingin sanoilla hänen poikansa, syyttäjän, sittemmin oikeusministeri von Schellingin väitteet. Kolmannessa puolustuspuheessa, joka painettuna sai nimen »Välilliset verot ja työväenluokka», käyttää hän tilaisuutta »suorastaan pakottavalla todistusvoimalla» (Bernstein) näyttääkseen toteen, mitenkä omistavat luokat vierittävät verotuskuorman itsestensä köyhempien niskoille. Useissa kirjoituksissa ja puheissa L. näyttää toteen, että valtiomuotokysymys ei ole mikään oikeuskysymys vaan valtakysymys. Ja senhän on maailmanhistoria lukemattomia kertoja osoittanut. Itse Preussin kuninkaan, »Jumalan armosta», täytyi maaliskuun 19:nä 1848 kokoontuneen kansan vaatimuksesta balkongillaan paljastaa päänsä sen edessä, ja kun vielä v. 1862 eräs preussilainen lehti väitti, että »kruunu 'Jumalan armosta' istuu niin lujasti sen kantajan päässä, ettei mikään toinen käsi kuin hänen omansa voi sitä siitä ottaa!» — niin ovathan myöhemmät tapahtumat näyttäneet, että kruunut istuvat paljon löyhemmällä.

Toiselta puolen Lassalle taisteli päättäväisesti porvaristoa vastaan. Kun hallitus, varsinkin Bismarckin vaikutuksesta, ehtimiseen rikkoi voimassa olevan hallitusmuodon määräyksiä vastaan, tarjosi L. porvaristolle liittoa itsevaltiutta vastaan, mutta kun tämä ei sitä hyväksynyt, julisti hän porvaristoakin vastaan sodan. Hän syytti sitä erikoisesti kahdesta seikasta. Porvaristo

näet supisti valtion tehtävän jonkinlaiseen »yövärtijatoimeen», kuten Lassalle sanoi, s. o. arveli, että valtion ainoastaan tarvitsi pitää huolta yksityisen turvallisuudesta hengen ja omaisuuden suhteen. Tämä n. s. manchesterilaisuus tietysti tahtoi pysyttää yhteiskunnalliset olot melkein ennallaan ja jarruttaa kaikkea sosiaalista kehitystä. Tällä mielipiteellä tietysti ei voitaisi saada kansan syviä rivejä innostumaan toimintaan yhteisen kansan ja isänmaan hyväksi. — Toiseksi L. ei mitenkään voinut hyväksyä silloisen porvariston antamaa kannatusta hallituksen valeparlamentarismisuudelle, jonka Bismarck oli oppinut »pieneltä» Napoleonilta, s. o. parlamentaaristen muotojen käyttämistä itsevaltiuden tukemiseksi. Lassallen käsityksen mukaan piti hallituksen laittomaan verojen kantoon vastata — ei verojen kieltämisellä, sillä siihen ei parlamentilla ollut kyllin todellista voimaa — vaan sen piti lakkauttaa istuntonsa siksi, kunnes laiton verojen kanto lakkaisi. Tähän ei kuitenkaan »vapaamielinen» puolue tahtonut suostua, ja silloin syntyi auttamaton pesäero. Tätä vapaamielisyyden ontoutta on L. runollisestikin kuvannut sepittämässään runossa »Franz von Sickingen», joka kyllä muotonsa puolesta on virheellinen, mutta sisältää viljalti kauniita ja yleviä aatteita.

L. kääntyy nyt tarkoituseriensä saavuttamiseksi yksinomaan työväestön puoleen. Mahtavassa puheessaan, »Työohjelmassa», epäilemättä parhaimmassa kaikista (kokonaisuudessa painettu kirjassani »Tulevaisuutta kohti»), huudahtaa L.: »Teidän ei enää sovi harjoittaa sorrettujen paheita eikä ajattelemattomien joutavia huvituksia eikä edes vähäpätöisten kevytmielisyyttä. Te olette se kallio, jolle nykyajan kirkko on rakennettava!» Tämä puhe on, kuten Bernstein sanoo, »erinomainen johdanto sosialismin aatemaailmaan», niinkuin Engelsin n. s. Anti-Düring. Eräässä toisessa etevässä puheessaan lausuu L.: »Työväestön tulee muodostua itsenäiseksi valtiolliseksi puolueeksi ja tehdä yleinen ja suoranainen äänioikeus tämän puolueen

perusteelliseksi tunnussanaksi ja ohjelmalipuksi.» «Yleinen ja suoranainen äänioikeus», lisää L. »ei siis ole ainoastaan teidän valtiollinen, se on myös teidän yhteiskunnallinen pääperusteenne, kaiken yhteiskunnallisen avun pääehto. Se on ainoa keino työväenluokan aineellisen tilan parantamiseksi. — Älkää katsoko oikealle älkääkään vasemmalle, olkaa kuuroja kaikelle, mikä ei kulje yleisen ja suoranaisen äänioikeuden nimellä, tahi ei ole yhteydessä sen kanssa eikä voi siihen viedä! Tämä on se merkki, jolla te tulette voittamaan! Teillä ei ole toista!»

Ja tälle pohjalle perusti Lassalle »Saksan yleisen työväenyhdistyksen», hänelle itsellensä ikuisiksi kunniaksi ja koko maailman köyhälistölle loistavaksi esimerkiksi.

Lassalle otti myöskin osaa keskusteluun ulkopoliittisista kysymyksistä: Niinpä hän esim. eräässä kirjoituksessa puolusti vastoin Marxin ja Engelsin käsitystä, jotka kannattivat liittoa Itävallan kanssa, ensin sotaa tätä valtiota vastaan: suunnitelma, jonka Bismarck sitten muutamia vuosia myöhemmin pani toimeen. Tämän kantansa takia ja myöskin kirjoituksensa johdosta Schleswig-Holsteinin liittämistä Saksaan on L. saanut suuren tunnustuksen isänmaallisuudestaan porvarilliseltakin taholta. Ja hän olikin »todellinen» isänmaanystävä, joka voi nähdä kauaskin tulevaisuuteen. »Jos me joudumme suureen ulkomaiseen sotaan, niin voivat siinä kyllä meidän yksityiset hallituksemme, saksilainen, preussilainen, baijerilainen, mennä kumoon, mutta niinkuin Fenix-lintu nousee niitten tuhkasta häviämättömänä se, joka meistä kaikista on tärkein — *Saksan kansa.*» Eikö tämäkin ole toteutunut?

Niinkuin kaikki muutkin suuret miehet ei Lassallekaan ollut vapaa erehdyksistä ja persoonallisista heikkouksista. Hänen »rautaista palkkalakiaan», joka muka armottomasti painaa työväestön palkat siihen, mikä on välttämätöntä hengen ylläpitämiseksi ja suvun lisäämiseksi, ei enää hyväksytä; jo Marx todisti sen vääräksi työväen aina löytyvällä »reserviarmeijalla»,

ja muutenkin on todellisuus kumonnut sen. Samoin ei myöskään hyväksytä hänen käsitystään työväen omista »tuotantoyhdistyksistä valtion rahallisella kannatuksella», jo siitä yksinkertaisesta syystä, että nykyinen kapitalistinen valtio ei siihen kannatusta anna. Arveluttavalta näyttävät myöskin hänen viimeisissä puheissaan ilmenevät silmäniskut preussilaiselle hallitukselle; se kuitenkin on epäilemättä johtunut siitä, että hän tahtoi saattaa Bismarckin hyväksymään yleisen ääni-oikeuden, mikä onnistuikin.

Hänen persoonallisten heikkouksiensa joukkoon on myös luettava hänen keikarimaisuutensa, turhamaisuutensa monessa suhteessa ja oman itsensä yliarvioiminen. Ja samoin myös hänen epäilemättä ylenpalttinen vetovoimansa toiseen sukupuoleen: niinpä hän oli monivuotisissa suhteissa kreivitär Hatzfeldiin, joka kiitollisuudesta häntä taloudellisestikin kannatti. Tämä suuri mieltymys naisiin vei hänet vihdoin, kun hän ei ymmärtänyt Lemminkäisen tavoin ryöstää myötämielistä naista, kaksintaistelun kautta kuolemaan.

Mutta hänen suuruutensa julkisena henkilönä säilyy. Meidän täytyy vilpittömästi ihailia hänen oikeudentuntoaan, joka ilmeni vainotun naisen uupumattomassa puolustamisessa; hänen älykkäisyyttään ja sukkeluuttaan, joka ilmenee monessa hänen puheessaan; hänen tavatonta rohkeuttaan lukemattomissa oikeusjutuissa; hänen kukistumatonta tarmoaaan päämääriensä perilleajamisessa; hänen ystävällistä mieltään, joka m. m. monta kertaa ilmeni Marxiakin kohtaan, vaikka tämä ei puolestansa kohdellut Lassallea niinkään lempeästi; hänen luonteensa suorutta, jolla hän ajoi asioitaan, ja hänen jaloa uhraavaisuuttaan suurten ja ylevien aatteiden hyväksi.

Mutta ennen kaikkea ehkä ihailtavin on hänen suurenmoinen agitatorinen kykynsä, jolla hän osasi lennokkain puhein herrättää ja innostaa nukkuvaa työkansaa: niinkuin Luther oli uskonnollisella alalla uudempina aikoina suurin agitaattori, niin oli Lassalle

yhteiskunnallisella alalla suurin agitaattori, kiihoittaja, kaikista tähän asti eläneistä. Elävästi on hän kuolemansakin jälkeen vaikuttanut syvien rivien mieliin ja siten tehokkaasti valmistanut uutta aikaa, joka luonnon voimalla on tulossa.

5. 4. 25.